

Täysistunto

Tiistai 3.3.2020 klo 13.59—15.28

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta ja opintotukilain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 15/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.01 **Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi aikuiskoulutusetuuksista annettua lakia ja opintotukilakia.

Esityksen tavoitteena on parantaa työntekijöiden mahdollisuutta opiskella aikuiskoulutustuella työnteon rinnalla. Tämä esitys pohjautuu työmarkkinakeskusjärjestöjen yksimieliseen aloitteeseen. Työmarkkinakeskusjärjestöjen yksimielisen aloitteen pohjalta on sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu esitysluonnos tavoitteenaan edistää palkansaajien mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen luomalla nykyistä paremmat mahdollisuudet työn ja opintojen yhteensovittamiseen ja uusien käyttäjäryhmien tuomiseen aikuiskoulutustuen piiriin erityisesti matalapalkka-aloilta, sekä selkeyttää myöskin hakijan kannalta aikuiskoulutustuen hakemista ja tuen ennakoitavuutta ja keventää aikuiskoulutustuen hallintoa.

Työmarkkinakeskusjärjestöjen työmarkkina-asiantuntemukseensa perustuvan kannan mukaan esitykseen sisältyvillä keinoilla näitä tavoitteita voidaan edistää. [Hälinää]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Pekonen, hetkinen. Minä pyydän, että jos on muuta keskusteltavaa, mennään salista ulos.

Puhemies! Huomioon on otettava myös, että pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan aikuiskoulutustukea uudistetaan tukemaan työn ja opiskelun yhteensovittamista.

Muutoksen toteuttamiseksi muutettaisiin aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksiä: suoritettavaksi edellytettävien opintosuoritusten määrää tukikuukautta kohden, tukikuukauden kulumista sekä aikuiskoulutustuen hakemista ja maksamista koskevia säännöksiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

Aikuiskoulutustuen perusteena oleva palkka laskettaisiin tukikuukautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä 12 kuukauden ajalta maksuperusteisesti. Tukikauden aikana henkilön ansaitsema tulo otettaisiin huomioon aikuiskoulutustuen kanssa sinä kuukautena, jonka aikana tulo maksetaan. Uudistuksessa muutettaisiin myös aikuiskoulutustuen laskentakaavaa.

Palkansaajan aikuiskoulutustuen hakemismenettelyä muutettaisiin kuukausittaiseen jälkikäteiseen hakemiseen pohjautuvaksi. Näin ollen hakija voisi ottaa paremmin huomioon todellisen toteutuneen opiskelunsa ja työntekonsa. Samalla tuen myöntäjä, Työllisyysrahoisto, voisi hyödyntää tulorekisteritietoja. Hakijalla olisi edelleen mahdollisuus saada etukäteen päätös tuen saamisen edellytysten täyttymisestä.

Esityksen tavoitteena on myös edistää tulotietojärjestelmässä annetun lain mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen perusteena olevaa palkkaa ja määrää määriteltäessä. Aikuiskoulutustuen perusteena oleva palkka laskettaisiin tukikuukautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä 12 kuukauden ajalta maksuperusteisesti. Lisäksi tehtäisiin täsmennettäviä muutoksia toimeenpanoa sekä yrittäjien aikuiskoulutustuen myöntämistä ja hakumenettelyä koskeviin säännöksiin. Myös opintotukilakiin ehdotetaan tehtäväksi täsmennettäviä muutoksia.

Näiden lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2020.

14.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri, hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Aikuiskoulutustukihan otettiin Suomessa käyttöön vajaat 20 vuotta sitten vuonna 2001. Tämä ministeri Pekosen nyt esittelemä muutos on aikuiskoulutuksessa itse asiassa sen historian suurin ja monessa mielessä myös merkittävin.

Viime vuonna 2019 tukea sai Suomessa 25 701 työntekijää tai yritystä, ja tämä oli itse asiassa aikuiskoulutustuen historian ennätys. Näistä tuensaajista noin kolmannes oli nuoria, 30—34-vuotiaita, noin 25 prosenttia eli neljännes 35—39-vuotiaita, ja tästä vanhemmat työntekijät ovat itse asiassa aika pienenä osana aikuiskoulutustuen käyttäjistä. Oikeastaan minun kysymykseni ministeri Pekoselle kuuluisi, miten itse asiassa saisimme keskeiset esimerkiksi miehet käyttämään tätä enempi. Se on se viesti, mikä aika usein tulee, ja varsinkin tämän työelämämurroksen aikana tästä voisi usein löytyä ratkaisu esimerkiksi siihen, että löytyisi uutta osaamista, osaamisen päivittämistä. Nimenomaan tämäntyppisiä toimenpiteitä ehkä kaivattaisiin jatkossa lisää.

Aikuiskoulutustukeen tulee siis muutoksia, jotka parantavat työntekijöiden mahdollisuutta opiskella aikuiskoulutustuella työnteon rinnalla. Se on äärimmäisen hyvä. Ministeri Pekonen kuvasi tuossa esittelypuheenvuorossaan laajasti tätä käytäntöä ja sitä, mitä muutoksia tämä pitää sisällään, eikä niihin pahemmin ole huomautettavaa, ne vievät varmasti isossa kuvassa tätä parempaan suuntaan. Uskoisin, että me jokainen olemme samaa mieltä siitä, että opiskelun ja työn yhteensovittaminen ja osaamisen päivittäminen ovat kannattavia asioita.

Myönteistä on myös se, että tulorekisteritiedot saadaan tässä jälleen käyttöön. Tulorekisteriä on tässä salissa käyttöönoton jälkeen usein moitittu, mutta pikkuhiljaa sieltä alkaa löytyä myös näitä myönteisiä ratkaisuja, ja tässä yksi sentyyppinen.

Mutta en voi olla puuttumatta siihen, kun viime hallituskaudella vihreät tässä salissa varsin äänekkäästi puhuivat koulutusleikkauksista. [Paavo Arhinmäki: Tämä tehtiin aiemmin jo!] He moittivat varsin rajusti viime hallitusta koulutusleikkauksista, ja nyt kun luin tämän esityksen, niin edustaja Viitasen oppositiokausilta tuttuun tapaan en voinut olla häm-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

mentymättä, sillä tässähän on kyse nimenomaan koulutusleikkauksesta: [Eduskunnasta: Ei ole!] aikuiskoulutustuki pienenee keskimäärin noin 78 euroa kuukaudessa [Sari Sarkomaa: Kaikissa tuloluokissa!] nykyisiin edunsaajiin verrattuna. Hämmästelen sitä, että kun rahaa tältä hallitukselta on nyt kaikkeen muuhun löytynyt, niin miksi ei näille aikuiskoulutukseen pyrkiville enää löydy. Kun tuossa asiaa hivenen selvitin, niin tuli esille myös se, että nyt ollaan oltu yksimielisiä nimenomaan tästä uudistuksesta sinänsä, työelämän ja opiskelun yhteensovittamisesta, mutta sitten on todettu, että tämä leikkaus tähän tasoon saattaa vaikuttaa siihen, että tämän käyttö tietyissä ryhmissä vähenisi, ja tietysti kysyisin, minkä takia tällä aikuiskoulutuksen sektorilla edelleen halutaan jatkaa koulutusleikkauksia. [Ben Zyskowicz: Edustaja Hopsu vastaa!] Tavoite sinänsä on oikea, kannustaa osa-aikaisen työnteon ja opiskelun yhdistämiseen aikaisempaa paremmin, mutta tämä on siis tehty kustannusneutraalisti, ja sehan tarkoittaa sitä, että henkilötasolla tässä on siis kyse koulutusleikkauksesta.

Arvoisa puhemies! Tässä on avoinna myös opintotukilaki, ja kun arvostele, niin silloin pitää olla myös antaa vastauksia. Annan itse tähän yhden ratkaisun, jolla, ministeri Pekonen, te voisitte tämän hoitaa niin, että tästä ei tulisi näille työn ohessa opiskeleville leikkaus edes henkilökohtaisella tasolla. Se löytyy itse asiassa opintotukilaista.

Tänä vuonna — tai itse asiassa vuonna 2018 — hieman yli 43 000 opintotuen saajaa ansaitsi yli vuositulorajan, ja heille on nyt Kela lähettänyt takaisinperintäpäättösehdotuksen. Eli meillä opiskelijoita rangaistaan ahkeruudesta. Tähän asiaan on puuttunut kansanedustaja Heikki Vestman tekemällään lakialoitteella, jossa hän esittää, että nostettaisiin näitä tulorajoja 50 prosentilla, ja itse asiassa täältä löytyisi rahoitus, niin että ei tätä leikkausta tarvitsisi tänne aikuiskoulutuksen puolelle tehdä. Verotulot kasvaisivat opiskelijoiden työnteon lisääntymisen myötä enemmän kuin opintotuen menekki. Tämä olisi myönteinen ratkaisu, ja ojennan tämän vaihtoehdon käytettäväksi, kun opintotukilaki on nyt käsittelyssä, eli voitaisiin kustantaa hallituksen nyt esittämä koulutusleikkaus aikuiskoulutukseen tällä opintotukilain vapaan tulon rajojen korotuksella, niin kuin kansanedustaja Vestman on muutamien kollegoidensa kanssa esittänyt. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Koska tässä tuntuu olevan tarvetta debattiin, niin käynnistetään lyhyt debatti.

14.12 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mikään hallitus ei tee vain hyviä tai vain huonoja esityksiä ja päätöksiä. Kaikki hallitukset tekevät hyviä ja huonoja. Tämä hallitus tekee keskimäärin erittäin paljon parempia päätöksiä kuin edellinen hallitus. [Oikealta: Hyvin huonoja!]

Täytyy edustaja Heinosta kehua rehellisyydestä. Hän rehellisesti tässä kertoi, että edellisen hallituksen kokoomuslaista opetusministeriä Grahn-Laasosta saadaan kiittää tai haukkua aikuiskoulutuksen leikkaamisesta. Nimittäin edellisen hallituksen aikana aikuiskoulutuksen määrärahoja leikattiin, kun kokoomus oli vartiovuorossa opetusministeriössä. [Timo Heinonen: Tässä leikataan!] Sen sijaan, kuten itse kerroitte, tämä esitys on kustannusneutraali. Tässä ei leikata määrärahoja toisin kuin te, kokoomus, teitte viime kaudella. [Timo Heinonen: Ei määrärahoja mutta henkilöstöä!]

Sen lisäksi täytyy todeta, että jos tämä tulorajojen korotus olisi näin, kuten kerroitte, että voi nostaa itsensä suosta hiuksista vetämällä, jos se toimisi, totta kai se toteutettaisiin, mutta ainakin virkamiehet, joilta on laskelmia kerta toisensa jälkeen pyydetty, [Puhemies: Ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

ka!] ovat kyllä sitä mieltä, että se maksaa, ei tuo tuloja. [Arto Satonen: Se älähti, johon kalikka kalahti!]

14.13 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ottamatta kantaa siihen, minkälaisia leikkauksia on tehty milläkin hallituskaudella, sen verran haluan tarkentaa tätä lakia aikuiskoulutustuksista, että toki tämä on pieni leikkaus kaikille niille, jotka tällä hetkellä ovat olleet sen tuen piirissä, mutta samaan aikaan tämän lain myötä aikuiskoulutustuen piiriin tulee iso joukko uusia ihmisiä, joille tämä on selkeä henkilökohtainen parannus. Mutta on selvää, että kun tämä kokonaisuus on toteutettu kustannusneutraalisti ja työmarkkinaosapuolten saavuttaman yhteisymmärryksen pohjalta ilman lisärahaa, niin kyllä, joillekin tämä tulee olemaan pieni leikkaus mutta samaan aikaan lukemattomille ihmisille iso parannus nykytilanteeseen verrattuna, [Sari Sarkomaa välihuuto — Paavo Arhinmäen välihuuto] kun etenkin osa-aikainen opiskelu on aiempaa kannattavampaa. Sen takia tätä lakiesitystä on helppo kannattaa.

14.14 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen itse aikoinaan opiskellut aikuiskoulutustuella ja tiedän, että kyllä siinä euroja ja pennejä venytetään.

Asian valmistelusta kerrotaan: ”Valtiovarainministeriö suhtautuu kriittisesti ehdotukseen. Ministeriö tuo esiin, että esitys vähentäisi täyden aikuiskoulutustuen määrää kaikissa tuloluokissa. Etuuden lasku olisi ehdotuksen mukaan pienimmillään alimmissa tuloluokissa. Saattaa olla, että juuri näille pienituloisille etuuden alenema olisi erityisen merkittävä koulutuspäästöä tehtäessä.” Kysynkin teiltä, ministeri: Kun meillä on hoitajamitoitus-, henkilöstömitoitusesitys täällä eduskunnassa, tarvitsemme kiireesti lisää lähihoitajia ja erityisesti myös sairaanhoitajia. Miten turvaatte sen, että lähihoitaja voi lähteä opiskelemaan itsensä sairaanhoitajaksi, että se on taloudellisesti hänelle kannattavaa? Koska loppujen lopuksi palkassahan hoitaja ei tulevaisuudessa tule juurikaan voittamaan. Miten turvaatte sen, että tämä aikuiskoulutustuki on niin paljon kannustava, että myös lähihoitaja pienillä tuloillaan pystyy lähtemään opiskelemaan?

14.15 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksen tavoite on tärkeä: kannustetaan ihmisiä ylläpitämään osaamista työn ohessa ja kannustetaan matalapalkka-aloilla, matalalla koulutuksella olevia ihmisiä kouluttautumaan. [Paavo Arhinmäki: Miksi te sitten leikkasitte viime kaudella?] Mutta kuten valtiovarainministeriö toteaa, näissä kaikissa tuloluokissa leikkaantuu aikuiskoulutustuen määrä. Kysynkin ministeriltä ja hallituspuolueilta: Eikö teillä ollut ajatusta siitä, että panostettaisiin enemmän koulutukseen, kun tätä tukea laajennetaan ja uudistetaan? Kävikö tässä samalla tavalla kuin hoitajamitoituksessa, kun tuolta pääministeri totesi, että emme osanneet varata tähän hoitajamitoitukseen rahoitusta? Kävikö tässä näin, vai mikä oli syy, [Eduskunnasta: Kuka vastaa? — Kokoomus vastaa!] että tätä jokaisessa tuloluokassa vähennetään? Tähän kiinnittävät huomiota myöskin TEM ja valtiovarainministeriö, että saattaa olla, että tämä leikkaus juuri estää kaikkein pienituloisimpia kouluttautumasta. Miten te tähän vastaatte? Ja huoli on tullut myös yrittäjiltä, kun yrittäjiä ei ole otettu tässä uudistuksessa huomioon ja yrittäjät asetetaan eriarvoiseen asemaan kuin palkansaajat. Eikö hallitus halua kannustaa yrittäjiä [Puhemies koputtaa] uudistamaan osaamistaan, vai onko tulossa [Puhemies: Aika!] erillinen lakiesitys?

Mutta kysyn: miksi leikkaatte aikuiskoulutustuesta?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

14.16 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä oleellista on se, että tämä on rakennettu siten, että se kannustaa opiskellessa myös osa-aikaisen työn tekemiseen, [Antti Lindtman: Juuri näin!] kun meidän aikaisemmat mekanismit ovat johtaneet siihen, että joko opiskellaan tai ollaan töissä. [Sari Sarkomaa: Juuri näin!] Se on tässä edellytys, että parannetaan työllisyyttä tämäntyyppisillä esityksillä. Ja kun me saamme laajemman joukon aikuiskoulutustuen piiriin, niin se on — esimerkiksi kun tässä viitattiin vaikkapa hoivavastuuseen — äärimmäisen tärkeä asia, koska sitä kautta me saamme myös niitä ihmisiä, jotka eivät muutoin lähtisi kouluttautumaan. Elikkä nämä kaksi asiaa ovat ne keskeiset elementit, jotka tekevät tästä oikeasti työllisyyttä edistävän ja esimerkiksi hoivapalveluja parantavan kokonaisuuden.

Mutta kannattaa muistaa, että meillä on hyvin monenlaisia opiskelualueita. Meillä voi työttömyysturvalla opiskella kahdella eri tavalla, sitten meillä on normaali opintotuki, sitten meillä on aikuisopintotuki — ja tulevaisuudessa, kun me teemme sosiaaliturvauudistusta, meidän pitäisi katsoa tätä kokonaisuutta yhtenäisenä, koska itse asiassa ei voi olla niin, että hirvittävän paljon [Puhemies koputtaa] opiskelun tuki vaihtelee sen mukaan, millainen ihmisen status on. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten vielä edustaja Mäkisalo-Ropponen, ja sitten ministeri, ja sen jälkeen siirrytään puhujalistaan.

14.18 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös aikuiskoulutustuella opiskelleena tiedän, miten tärkeästä asiasta tässä on kysymys. Tämän esityksen tavoitteena on luoda nykyistä paremmat mahdollisuudet työn ja opintojen yhteensovittamiseen ja uusien käyttäjäryhmien tuomiseen aikuiskoulutustuen piiriin — ja erityisesti matalapalkka-aloilla, koska me tiedämme, että aikuiskoulutustuki, kuten yleensäkin aikuiskoulutus, kohdentuu tällä hetkellä enemmän korkeasti koulutetuille henkilöille, ja tähän meidän on saatava muutos. Tämä esitys lisää ja laajentaa aikuiskoulutustuen käyttöä, ja se on tässä se tärkeä pointsi yhteiskunnankin kannalta.

Tämä esitys on hyvä ja tarpeellinen, mutta ei toki riitä tulevaisuuden koulutustarpeita ajatellen. Siksi on tärkeää, että hallitus on käynnistänyt myöskin laaja-alaisen työn jatkuvan oppimisen uudistamiseksi, ja tältä työltä odotan kyllä paljon.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Pekonen, minuutti paikalta.

14.19 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinosen puheenvuorossa nousi esiin tärkeitä asioita. Tällä esityksellä on nimenomaan nyt tärkeä rooli siinä, miten me saisimme aikuiskoulutustuelle uusia käyttäjiä nimenomaan iäkkäistä ja matalammin koulutetuista henkilöistä, ja tässä on nyt arvioitu sitä, että työnteon ohessa opiskelu olisi houkuttelevampaa, ja siihen me nyt haluamme tällä esityksellä panostaa. Mutta ei tässä olla tekemässä nyt mitään leikkausta aikuiskoulutustukeen. Tätä tukea uudelleenkohdennetaan siten, että tämä soviteltu tuki paranee monissa tapauksissa, ja keskimääräinen tuki leikkaantuu hieman, koska jatkossa opiskellaan useammin työn ohessa, kuten edustaja Filatov hyvin kuvasi, ja tämän myötä myöskin tuen käyttö lisääntyy. [Välihuutoja]

Tässä edustajat Sarkomaa ja Juvonen olivat huolissaan nimenomaan pienimmillä tuloilla olevien ihmisten asemasta, mutta itse asiassa pienimmillä tuloilla [Puhemies koputtaa]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

olevien tuki leikkaantuu kaikista vähiten, [Timo Heinonen: Ei leikkaannu! Puhemies, jatketaan vielä hetki!] ja silloin myös kannustamme kaikista matalapalkkaisimpia ihmisiä kouluttautumaan enemmän.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ja sitten mennään puhujalistaan.

14.20 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Minua ihmetyttää tämä riitely tästä rahasta, kun kysymys on jatkuvasta oppimisesta, uudesta ajattelusta, jolloin meidän täytyy koko ajatteluamme vähän muuttaa siihen suuntaan, että me opimme koko elämän ajan, meidän täytyy täydentää osaamistamme koko elämän ajan. Ja tässä nyt haasteena on se, että me saamme sellaiset ihmiset liikkeelle, jotka eivät muuten lähde kouluttautumaan. Siinä edustaja Heinonen oli ihan oikeassa, että miesten saaminen mukaan on tosi tärkeää. [Timo Heinonen: Kyllä!] Mutta uskon, että tämä lakimuutos vastaa osaltaan myös tähän kysymykseen.

Nostaisin esille OECD:n tässä muutama viikko sitten tuomat julkilausumat. He antoivat Jatkuva oppiminen suomalaisessa työelämässä -raportin, jossa OECD kannustaa Suomea kehittämään jatkuvaa oppimista kokonaisuutena. Järjestö suosittelee, että Suomi monipuolistaisi aikuiskoulutuksen tarjontaa, kehittäisi sitä vastaamaan työelämän tarpeita ja ohjaisi taloudellisilla kannusteilla ihmisiä päivittämään osaamistaan. Tämä tietysti liittyy siihen, että työelämämme muutos on ennakoitua nopeampaa ja joka neljäs työtehtävä mahdollisesti muuttuu kahden seuraavan vuosikymmenen aikana. Eli tarvitaan myöskin ihan uudenlaista osaamista tulevaisuudessa. Uusi työ näillä näkymin syntyy 80-prosenttisesti korkeakoulutusta vaativille aloille, mutta samalla tarvitaan myös kädentaitajia, joista on jo paljon pulaa tuolla maakunnissa.

Tulevan kymmenen vuoden aikana meidän tehtävänä on kouluttaa uudelleen noin miljoona suomalaista. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tekisimme uusia tutkintoja — siinäkin kohden meidän täytyy pikkuisen pyöryttää tuota ajattelua uuteen asentoon — vaan tarvitaan lyhyempiä täsmämuuntoja, täydennyskoulutuksia. Tämä lakiesitys mielestäni edistää sitä, että saadaan esimerkiksi ikääntyvät työntekijät tekemään työtä sen eteen, että pysyvät osaamisessa mukana, ja matalasti koulutetut innostuvat jatkuvasta oppimisesta. On syytä myös muistaa se, että me opimme niin koulutuksessa, itse työssä, työtä tekemällä, toisiltamme kuin harrastuksissa. Ja yksi näkökulma tähän jatkuvaan oppimiseen, jota tämäkin lakiesitys kaikin tavoin pyrkii edistämään, on se, että me haluamme itse kukin ottaa vastuun siitä, että me osaamme ja myöskin vastaamme itse niihin tulevaisuuden haasteisiin.

Meillä on vielä pikkuisen matkaa sinne 75 prosentin työllisyyteen, 1,6 prosenttia, ja tällä matkalla me tarvitsemme myös tämän lainmuutoksen ja sen mahdollistamat toimenpiteet ja kannustimet. Arvoisa puhemies, sen vuoksi kannatan tätä lakimuutosta.

14.24 Inka Hopsu vihr: [Ben Zyskowicz: Nyt vastaatte edustaja Heinoselle, edustaja Hopsu!] Arvoisa puhemies! — Pyritään vastaamaan. — [Ben Zyskowicz: Hyvä!] Maa maailma muuttuu nopeasti. Sanotaan, että tänä päivänä nopeammin kuin koskaan. Teknologian kehitys ja sen tuoma työn murros tuovat mukanaan erittäin suuria muutoksia maailmanlaajuisesti. Samaan aikaan on erittäin tärkeä huolehtia kaikkien tasavertaisista mahdollisuuksista oppia ja löytää paikkansa yhteiskunnassa, myös uudemman kerran elämän ja työuran

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

varrella. Näiden muutosten tuomiin haasteisiin vastaamiseksi ihmisille tulee tarjota mahdollisuuksia oppia uutta ja kehittää osaamistaan läpi elämän.

Yksi tämän hallituskauden tärkeistä koulutushankkeista on jatkuvan oppimisen edellytysten parantaminen. Käsittelyssä oleva lakiesitys aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta ja opintotukilain muuttamisesta edistää palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen työntekoon sekä opiskeluun aikuiskoulutustuella ja näin ollen vahvistaa hallituksen tavoitetta panostaa ihmisten jatkuvaan oppimiseen.

Uudistus tulee parantamaan myös osa-aikaisen opiskelun ja työnteon yhdistämistä. Koska erityisesti pienillä tuloilla voi olla vaikea jättäytyä pelkälle aikuiskoulutustuelle, osa-aikaisen työn yhdistämisen parantaminen helpottaa nimenomaan pienituloisten mahdollisuutta kouluttautua.

Aikuiskoulutustukea saa tällä hetkellä noin 25 000 suomalaista. Nykytilanteen ongelmakohtia ovat olleet erityisesti sovelletun tuen käytön monimutkaisuus. Tällä hetkellä tukea voi saada vain päätoimiseen opiskeluun, joka on tutkintoon johtavaa tai ammatillista lisä- tai täydennyskoulutusta. Tällä hetkellä aikuiskoulutustuki myös kohdentuu pitkälle korkeakoulutetulle työvoimalle ja pääsääntöisesti naisille. Hallituksen esityksen tavoitteena on kannustaa kaikkia osaamisen kehittämiseen, myös mahdollistaa nyt aliedustettuja matalapalkka-aloilla olevia ihmisiä täydennys- ja jatkokouluttautumaan. Uudistus myös antaa joustoa erilaisissa tilanteissa oleville ihmisille.

Kokoaikaisissa opinnoissa oleville opintopisteiden vaatimus olisi neljä opintopistettä, kun taas työn ohessa opiskellessa voi käyttää myös puolikkaita tukikuukausia ja opintovaatimus on tällöin kaksi opintopistettä. Nykyinen vaatimus on siis kolme.

Myös tuen hakemisen muutoksissa on tarkoitus helpottaa aikuiskoulutustuella olevien tai sitä hakevien arkea. Maksatus toteutuu niin, että hakija pystyy itse huomioimaan tekemänsä työtunnit ja omien opiskelujensa etenemisen. Uudistus siis mahdollistaa joustavan ja ennakoimattomien ansiotulojen hankkimisen — mitä tuskin kokoomuskaan vastustaa — koska tuen maksatus tapahtuu tulorekisterin perusteella. Tämä on hyvä pilotti myöhemmälle sosiaaliturvan ja ansiotulojen joustavaan yhdistämiseen tähtäävälle työlle.

Kannatan myös opintorahan varassa opiskelevien toimeentulon riittävän tason turvaamista, mistä tässä jo vähän aloiteltiin keskustelua.

Uudistus on toteutettu kustannusneutraalisti ja työmarkkinaosapuolten saavuttaman yhteisymmärryksen pohjalta ja on hyvä alku jatkuvan oppimisen edellytysten parantamiselle. [Ben Zyskowiczin välihuuto]

14.28 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Maailma kehittyy kovalla vauhdilla. Kehityksen vauhti tuntuu myös kiihtyvän. Nykyisin on liki mahdotonta hankkia koulutusta, joka riittäisi koko työuralle. Meidän jokaisen työuralla tulee eteen asioita, joihin tarvitsemme lisää koulutusta. Jatkuva oppiminen onkin noussut yhä enemmän esille. Toiset uusista taidoista ja tiedoista ovat omaksuttavissa nopeasti, toiset taas vaativat pidempiaikaista paneutumista. Emme voi automaattisesti olettaa, että ihmisillä olisi päivätyön lisäksi voimavaroja jatkokouluttautumiseen. On mahdollistettava voimavarojen siirto töistä tarvittaessa koulutukseen. Aikuiskoulutustuki on osa ratkaisua. Aikuiskoulutustukea voidaan myöntää jo pidempään työelämässä olleille. Sen tavoitteena on tukea omaehtoista opiskelua ja edistää kouluttautumista. Aikuiskoulutustuki auttaa pysymään töissä keskellä nykyistä työnmurrosta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

Puhemies! Tilastojen mukaan aikuiskoulutustukea on käytetty enemmän korkeammin koulutettujen ja parempituloisten työntekijöiden keskuudessa. Hallituksen tavoitteena on, että myös matalammin koulutetut ja matalapalkka-alojen työntekijät pystyisivät osallistumaan nykyistä paremmin työuran aikana opintoihin ja lisäämään osaamistaan työnteon ohessa. Nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen tavoitteena on helpottaa aikuiskoulutustuella opiskelun ja töiden yhteensovittamista. Hallituksen esityksessä aikuiskoulutustuen määräytymistä koskevia laskentakaavoja ehdotetaan muutettavan työmarkkinakeskusjärjestöiltä tulleen yksimielisen aloitteen mukaisesti.

Arvoisa herra puhemies! On helppo kannattaa tällaisia esityksiä, jotka ovat kustannusneutraaleja, edistävät työllisyyttä, parantavat työntekijöiden osaamista ja edistävät jatkuvaa oppimista. Sovittelusääntöihin esitetyt muutokset korottavat aikuiskoulutustukea erityisesti niille tuensaajille, jotka eivät vähennä merkittävästi työnteokoaan. Uudistuksen tavoitteiden mukaisesti tämä kannustaa osa-aikaisen työnteon ja opiskelun yhdistämiseen aikaisempaa paremmin. Taustallahan tässä on tavoite siis parantaa työikäisten mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen luomalla nykyistä paremmat mahdollisuudet työn ja opintojen yhteensovittamiseen. Samalla myös tässä kevennetään aikuiskoulutuksen hallintoa. Sovittelun tuen kysyntä on kasvanut pitkään erityisesti korkeakoulutetuilla, ja tuen rakenne ei ole kannustanut millään tavoin osa-aikaiseen opiskeluun.

Puhemies! Jos saadaan osa-aikaisuutta tukemalla nyt koulutuksessa aliedustettuina olevat ryhmät koulutuksen piiriin, saamme kiistatta lisää osaamista ja vaikutuksia myös työllisyysasteen myönteiseen kehitykseen.

14.33 Heidi Viljanen sd: Arvoisa herra puhemies! Arvoisat ministeri ja edustajat! Työllisyysrahaston maksamaa aikuiskoulutustukea voi siis saada työntekijä, joka jää työstään palkattomalle opintovapaalle. Tätä etuutta saa vuosittain yli 25 000 työntekijää, ja vuositasolla etuudesta aiheutuvat menot ovat noin 200 miljoonaa euroa. Hallituksen esityksen tarkoituksena on muuttaa aikuiskoulutusetuuksista annettua lakia ja opintotukilakia, ja esitys pohjautuu sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen yksimieliseen aloitteeseen että Marinin hallituksen hallitusohjelmaan. Esityksen lähtökohtana on aikuiskoulutustuen uudistaminen niin, että työn ja opiskelun yhteensovittamista tuetaan.

No, mitä tällä uudistuksella tavoitellaan? Tavoitteena on parantaa nimenomaan työntekijöiden mahdollisuutta opiskella aikuiskoulutustuella työnteon rinnalla ja edistää palkansaajien mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen luomalla nykyistä paremmat mahdollisuudet työn ja opintojen yhteensovittamiseen ja uusien käyttäjäryhmien tuomiseen aikuiskoulutustuen piiriin erityisesti juuri matalapalkka-aloilta. Uudistuksella pyritään myös selkeyttämään tuen hakemista ja ennakoitavuutta sekä keventämään aikuiskoulutustuen hallintoa.

Arvoisa puhemies! Ministeri Pekonen hyvin kuvasi erinäisiä tuen määräytymisperusteita ja muita aikuiskoulutustukeen tulevia muutoksia. Haluan kuitenkin paria kohtaa vielä alleviivata: Tukikauden aikana edelleen henkilön ansaitsema tulo otettaisiin huomioon aikuiskoulutustuen kanssa sinä kuukautena, jolloin tuki maksetaan. Kuitenkin on huomioitava, että palkkatulot tukikuukauden aikana vähentäisivät aikuiskoulutustuen määrää nykyistä tilannetta vähemmän. Muutoksen tavoitteena on olla kustannusneutraali, mistä johtuen myös keskimääräinen aikuiskoulutustuki pienenesi noin 78 euroa kuukaudessa nykytasoon verrattuna. [Ben Zyskowicz: Mutta se ei ole leikkaus!] Keskimääräinen tuki oli vuonna 2019 noin 1 400 euroa. Kuitenkin haluan tässä kohtaa korostaa, että sovittelusään-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

töihin esitetyt muutokset puolestaan korottavat aikuiskoulutustukea erityisesti niillä tuensaajilla, jotka eivät vähennä merkittävästi työntekoaan. Näin ollen uudistuksen perimmäinen tavoite, kannustaminen osa-aikaisen työnteon ja opiskelun yhdistämiseen, todellakin toteutuu.

Arvoisa puhemies! On selvää, että aikuiskoulutustukeen tehtävät muutokset eivät yksistään riitä ratkaisemaan työuran aikaiseen oppimiseen liittyviä haasteita. Avainasemassa ovat koulutuksen järjestäjien koulutustarjonta ja koulutuksen järjestämistavat erityisesti työntekijöiden osa-aikaisen opiskelun mahdollistamisessa. Myös osaamistarpeiden tunnistaminen on hyvin keskeistä.

Hallituksen esityksen keskeisimmät tavoitteet ovat siis työllisyyden lisääminen työn ja opiskelun yhdistämistä edistämällä sekä matalasti koulutettujen sekä matalapalkka-aloilla työskentelevien työntekijäryhmien kouluttautumisen lisääminen. Nämä ovat tärkeitä päämääriä. Pääsääntöisesti aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus on rakennettu toteutettavaksi työn ohessa osa-aikaisesti, ja näin ollen osa-aikaisen tuen parantaminen edistää yksilöiden mahdollisuuksia opiskella. On myös huomioitava, että läheskään kaikilla ei ole varaa jäädä kokopäiväiseksi opiskelijaksi, koska tuki ei riitä elinkustannuksiin. Nyt tätä helpotetaan. Tätä hallituksen esitystä, joka kannustaa jatkuvaan oppimiseen, on helppo kannattaa.

14.37 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys liittyy osin myös jatkuvan oppimisen edistämiseen, jonka selvitystyötä on tehty jatkuvan oppimisen työryhmässä. Esityksestä annetuista lausunnoissa on hieman huolestuttavaa, että valtiovarainministeriö suhtautuu kriittisesti ehdotuksiin ja tuo esiin, että esitys vähentäisi täyden aikuiskoulutustuen määrää kaikissa tuloluokissa. Myös työ- ja elinkeinoministeriön mukaan ehdotettu sääntely olisi ristiriidassa houkuttelemaan nimenomaan matalapalkka-aloilla työskenteleviä työn ja opiskelun yhteensovittamiseen.

Tukijärjestelmän kokonaisvaltainen tarkastelu on kuitenkin mielestäni järkevää ja elinikäinen oppiminen erittäin kannatettavaa. Onkin hyvä asia, että lain täytäntöönpanoa ja vaikutuksia aikuiskoulutustukeen tullaan seuraamaan lain voimaantulosta alkaen. Esitetyt muutokset uudistaisivat aikuiskoulutustuen hakemisen ja myöntämisen prosesseja merkittävällä tavalla verrattain lyhyellä aikataululla.

Toisaalta esityksen vaikutuksissa ei ole mitään selkeää näyttöä, että se ratkaisisi nyky-mallin ongelmat. Tuen määrää kohtuullistavat muutokset eivät välttämättä riitä estämään aikuiskoulutustuen kokonaismenojen kasvua ja asettavat näin koko tukijärjestelmän kestä-mättömälle pohjalle. Tämän lisäksi täyden koulutustuen lasku kaikissa tuloluokissa saat-taa iskeä erityisesti matalapalkka-aloilla työskentelevien opiskeluhaluihin. Edustaja Kivi-saari, onko tämä kuitenkin leikkaus? [Oikealta: On se!]

14.38 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoite on edistää työn ohessa kouluttautumista, mutta pitäisi tässäkin kysyä, miten sitten työnantajat suhtautuvat siihen, että teet osa-aikaista päivää. Heidän pitäisi sitten palkata siihen osa-aikainen työntekijä, mutta jos siinä tarvitaan ammattitaitoista henkilöä, niin se voi olla vaikea saada siihen liukuhihnalle tai pajalle tekemään osa-aikaista työtä, kun tämä nykyinen työntekijä jäisi vain osa-aikaiseksi. Jos hän jäisi kokoaikaiseksi työntekijäksi, niin silloinhan siihen olisi helppoa saada kokoaikainen työntekijäkin. Näin varmaan on. Ja miten se työnantaja suh-tautuu siihen, että haluat olla vain osittain siinä, niin se kyllä monimutkaistaa sen työnan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

tajan tekemistä paljon, kun hän joutuu kahta henkilöä sitten pyörittämään siinä yhdessä työssä.

Ajatellaan, että jos halutaan kehittää työn ohessa opiskelua, meillä useasti opiskelupaikka voi olla kaukana. Esimerkiksi minun vaimokin jäi nyt kokoaikaisesti aikuiskoulutustutelle, kerta on Vaasan yliopistossa kirjoilla ja asuu Lahdessa, joutuu olemaan siellä päiviä aina, niin ei se työn ohessa onnistukaan helposti. Se koulutuspaikka ei ole enää lähellä. Tällähän nyt kumminkin kannustetaan siihen työn ohessa tekemiseen ja ei kannusteta kokoaikaiseen opiskeluun. Tässä tulee paljon ongelmia tulevaisuudessa.

Ajatellaan, että pitäisi työn ohessa tehdä — nykypäivänä työ on monesti henkisesti ja fyysisesti raskasta, ei välttämättä voimat riittä samaan aikaan opiskeluun. Pitäisi antaa mahdollisuus... tai onhan se mahdollisuus, että opiskelet kokoaikaisesti, mutta nyt siitä rangaistaan ja halutaan, että teet kahta hommaa samaan aikaan.

14.40 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Työelämän muutos edellyttää jatkuvaa ja elinikäistä oppimista. Sellaisia työtehtäviä ei enää kovin paljon ole, joissa voisi ajatella pärjäävänsä ilman jatkuvaa uusien asioiden opiskelua. Työelämän tueksi tarvitaan monenlaisia opiskelun ja oppimisen muotoja. Ammattitaitoa voi ylläpitää ja uusintaa työpaikalla järjestettävällä koulutuksella, mutta lisäksi tarvitaan työpaikan ulkopuolella tapahtuvaa opiskelua joko kokopäiväisesti mutta yhä enenevässä määrin myös työn ohella toteutettuna.

Tämän lakiesityksen tarkoituksena on parantaa työn ja opiskelun yhteensovittamista aikuiskoulutustukea uudistamalla. Aikuiskoulutustuki on Työllisyysrahaston maksama etuus työntekijälle, joka jää työstään palkattomalle opintovapaalle. Aikuiskoulutustukea käyttää vuosittain noin 25 000 ihmistä. Aikuiskoulutustuen toivotaan auttavan omalta osaltaan työllisenä pysymistä nykyisessä jatkuvassa työn murroksessa.

Tavoitteena on luoda nykyistä paremmat mahdollisuudet työn ja opintojen yhteensovittamiseen ja uusien käyttäjäryhmien tuomiseen aikuiskoulutustuen piiriin, erityisesti matalapalkka-alalla. Tällä hetkellä aikuiskoulutustuki, kuten kaikki aikuiskoulutus, kohdentuu enemmän korkeasti koulutetuille henkilöille, eli niille, joilla on jo ennestään paljon koulutusta. He hakeutuvat myös täydennyskoulutukseen kaikkein eniten. Ja ne, joilla on vähän koulutusta, käyttävät kaikkein vähiten täydennyskoulutuksen mahdollisuuksia. Lisäksi tällä esityksellä halutaan selkeyttää aikuiskoulutustuen hakemista ja tuen ennakoitavuutta sekä keventää aikuiskoulutustuen hallintoa.

Kuten täällä on todettu, niin tämä esitys on kustannusneutraali, minkä vuoksi esityksessä ehdotetaan myös sellaisia muutoksia, jotka myös alentavat joidenkin ryhmien etuutta nykytilaan verrattuna. [Ben Zyskowiec: Mutta eivät ole leikkauksia!] Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla aikuiskoulutustuella on yleisesti opiskeltu täysimääräisesti opintovapaalla, ja tämän lakiesityksen mukaan näiden henkilöiden kohdalla aikuiskoulutustuki laskee jonkun verran. Esimerkiksi Tehyhän on näissä lausunnoissa kritisoinut tätä, ja minä ymmärrän erittäin hyvin tämän Tehyn kritiikin, sillä aikuiskoulutustuki on ollut erityisesti Tehyn jäsenille tärkeä väylä kokopäiväiseen tavoitteelliseen opiskeluun, ja tämä tuen laskeminen voi vaikuttaa opiskeluun hakeutumisen motivaatioon. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla työskenteleville tällainen työelämän kiireestä pois pääseminen joksikin aikaa, esimerkiksi kokoaikaiseen opiskeluun, on ollut voimaantumistauko siinä vaativassa työssä. Tämä on sellainen huoli, jonka Tehy on näissä lausunnoissaan tuonut esille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

Mutta toisaalta sovittelusääntöihin esitetyt muutokset korottavat aikuiskoulutustukea erityisesti niillä tuensaajilla, jotka eivät vähennä merkittävästi työntekeä. Uudistuksen tavoitteiden mukaisesti tämä kannustaa osa-aikaisen työnteon ja opiskelun yhdistämiseen aikaisempaa paremmin. Ja tämä on se tärkeä tavoite, mutta olen sitä mieltä, että tämän muutoksen vaikutuksia on seurattava huolellisesti, muun muassa näitä Tehyn mainitsemia huolia, että vaikuttaako tämä millä tavalla sitten tiettyjen alojen opiskeluhaluun ja motivaatioon.

Mutta kokonaisuudessaan tämä lakiesitys on tarpeellinen, siitä olemme varmaan kaikki täällä samaa mieltä, mutta siitäkin olemme varmaan samaa mieltä, että ei tämä toki riitä tulevaisuuden koulutustarpeita ajatellen. Ei tämä ratkaise kuin pieneltä osaltaan tämän jatkuvan kouluttautumisen haasteen. Ja sen takia onkin tärkeää, että hallitus on käynnistänyt laaja-alaisen työn tämän jatkuvan oppimisen uudistamiseksi. Olisin kiinnostunut tietämään, missä vaiheessa tämä työ on tällä hetkellä menossa, jos ministeri tästä asiasta voi jotain sanoa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ja tässä vaiheessa lähetekeskusteluun varattu aika on päättynyt. Annan ministeri Pekoselle vielä minuutin vastauspuheenvuoron.

14.45 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Arvoisa puhemies! Yritän selvittää tässä minuutissa.

Minä nyt olen aistivinani, että meillä on tässä salissa vähän erilainen käsitys siitä, mikä on leikkaus. Minun mielestäni leikkaus on se, milloinkaan leikataan budjettikirjasta euroja kokonaan pois, mutta minusta se ei ole leikkaus, että budjettikirjassa varattu summa pysyy entisellään ja jaetaan jatkossa eri tavalla opiskelijoiden kesken. Meillä on tässä todella nyt käsittelyssä esitys, jonka tavoitteena on nimenomaan parantaa työntekijöiden mahdollisuutta opiskella aikuiskoulutustuella työnteon rinnalla.

Edustaja Juvonen oli tässä keskustelussa huolissaan lähi- ja sairaanhoitajien mahdollisuudesta kouluttautua, ja tällä esityksellä me nimenomaan haluamme turvata myös heidän opiskelunsa työn ohella.

Me kaikki kannatamme koulutustason nostoa, mutta koulutustarjonnan lisääminen ja jatkuvan oppimisen uudistus ovat myöskin avainasemassa tämän onnistumisessa. Aikuiskoulutustuen rinnalla on jatkossakin esimerkiksi omaehtoinen opiskelu työttömyysturvala, työvoimakoulutus ja opintotuki, ja näitä kaikkia opintoihin liittyviä uudistuksia pitää tarkastella kokonaisuudessaan sitten sotu-uudistuksen puitteissa, kun sitä sosiaaliturvauudistusta parlamentaarisesti lähdemme tekemään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.46.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.08.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä.

15.08 Mikko Lundén ps: Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi aikuiskoulutusetuuksista annettua lakia ja opintotukilakia. Tavoitteena on edistää palkan-
saajan mahdollisuutta samanaikaiseen työntekoon sekä opiskeluun sovitetulla aikuiskou-
lutustuella. Myös aikuiskoulutustuen määräytymisen laskentakaavaa muutettaisiin. Jos
henkilöllä olisi palkka- tai muita työtuloja, ne vaikuttaisivat tuen määrään niiden maksu-
kuukautena.

Arvoisa puhemies! Kaikki toimenpiteet, jotka edistävät suomalaisten osaamista ja elin-
ikäistä oppimista, ovat kannatettavia etenkin nyt, kun työelämä muuttuu entistä nopeam-
min. On hyvä, jos aikuiskoulutustuki taipuu jatkossa paremmin erilaisiin tilanteisiin ja tar-
peisiin. Aikuiskoulutustuki pitäisi nähdä kannattavana investointina eikä pelkkänä kustan-
nuseränä. Myös lisäpanostuksia tulisi harkita. Hyvin kohdennettuna näillä voitaisiin hel-
pottaa työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa, ja sitä kautta vaikutukset näkyisivät pitkällä
aikavälillä myös työllisyysasteessa.

Hallituksen esityksen vaatimusta kustannusneutraaliudesta pitäisi harkita vielä uudel-
leen. Nollasummapelillä ja näpertelyllä saadaan harvoin isoja tuloksia, joita Suomessa nyt
kuitenkin kipeästi tarvitaan. Täyden koulutustuen lasku kaikissa tuloluokissa saattaa iskeä
erityisesti matalapalkka-aloilla työskentelevien opiskeluhaluihin. Matalapalkka-aloilla
täysikin koulutustuki jää jo nyt niin alhaiseksi, että sillä on vaikea tulla toimeen.

Hallituksen esittämä malli ei myöskään kannusta riittävästi matalamman koulutuksen
omaavia tai matalapalkka-aloilla työskenteleviä opintojen ja työn yhteensovittamiseen.
Näissä ryhmissä tarve ja vaikuttavuus olisivat kuitenkin suurinta. Hallituksen esityksessä
soviteltu tuki paranisi vain niillä, joilla edeltävät ansiot ovat keskimääräistä suuremmat ja
joilla tukikuukausien ansiot ovat merkittäviä.

Arvoisa puhemies! Nyt hallitus edistää koulutuksen kasaantumista jo ennestään kor-
keammin koulutetuille. Alhaisten soviteltutulojen kohdalla myös herää kysymys kannus-
tinloukun muodostumisesta. Työnantajankin näkökulmasta olisi suotavaa, että työntekijän
kanssa olisi helppo sopia joidenkin työvuorojen tekemisestä myös opintovapaan aikana.
Nyt saattaa käydä niin, että työntekijän näkökulmasta tämä ei olisikaan enää taloudellisesti
kannattavaa. Aikuiskoulutustukea saaneet korostavat järjestelmän ennakoitavuuden tärke-
yyttä. Päätöstä opiskelun aloittamisesta on vaikea tehdä, jos taloudellinen tulevaisuus on hä-
märän peitossa. Uudistusta toteutettaessa on lisäksi huolehdittava hakemusten käsittely-
prosessin sujuvuudesta. — Kiitos.

15.11 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, arvostan äärimmäisen paljon,
että ministeri Pekosella oli mahdollisuus jäädä tänne kuulemaan tätä keskustelun loppu-
osaa. — Pidän sinällänsä tätä aikuiskoulutustuen uudistamista erittäin tarpeellisena, mutta
muutamia asioita, joita toivon, että valiokuntavaiheessa vielä tarkasteltaisiin, ja ehkä
myöskin tähän leikkauskeskusteluun, mitä täällä on käyty:

Pohdiskelin sitä, että ymmärrän sen valtiontalouden näkökulmasta, että pyritään kustan-
nusneutraaliuteen tämän uudistuksen kohdalla. Mutta tähän tarkoittaa sitä, että tämä 78
euron leikkaus tulee niille henkilöille, jotka ovat nimenomaisesti jääneet tähän täysipäiväi-
seen opiskeluun, ja sitten taas niitä henkilöitä, jotka pystyvät yhdistämään työtä ja opiske-
lua eli joilla on palkkatuloa taustalla, nämä leikkaukset eivät koske. Siinä mielessä ajatte-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

len, että onko tämä painotus nyt sitten oikeastaan hyvä, koska on varmaan paljon vaikeampi heittäytyä siihen epävarmaan tulevaisuuteen ja olla pelkästään aikuiskoulutustuen varassa kuin että sinulla on kuitenkin toinen jalka siellä työelämässä ja saat sieltä säännöllistä palkkatuloa ja jos vielä pääset työnantajan kanssa sopimukseen, miten pystytään yhdistämään tämä työ ja opiskelu. Oikeastaan tästä asiasta tuolla valiokunnassa varmaan kuul-laankin yrittäjiä, että miten tämän työn ja opiskelun soveltaminen pystytään paremmin tekemään. Tämähän on, jos ajatellaan tulevaisuutta, valtavan suuri haaste tällä hetkellä, että kun Suomessa on ihmisiä, jotka ovat työelämässä ja joitten pitäisi kuitenkin pystyä nostamaan sitä koulutustasoaan, niin millä tavalla se pystytään tekemään ja miten pysytään niin sanotusti mukana siinä oman alan kehityksessä.

Toinen asia, mikä tässä lakiesityksessä on, liittyy pitkälti tähän tulorekisteriin ja myöskin siihen laskentajärjestelmään, mikä tähän tulorekisterin kuukausikohtaiseen tulojen seurantaan liittyy. Oikeastaan toinen kysymykseni ministerille liittyykin siihen, miten hyvin tämä järjestelmä nyt aukeaa niille ihmisille, jotka miettivät, olisiko mahdollisuus lähteä sitten opiskelemaan ja riittävätkö tulot ja miten tämä lasketaan. Nimittäin nyt siteeraan lehti-jutusta, jossa oli kerrottu, miten tämä laskenta-aparaatti noin niin kuin käytännössä toimii. Täytyy sanoa, että ei tämä nyt ainakaan itselleni kertalukemisella auennut: ”Jos tuloja on yli puolet normaalista palkasta, tukea kuluu 0,5 kuukautta. Jos tuloja on alle puolet normaalista palkasta, tukea kuluu yksi kuukausi. Tukikuukausien kuluminen on sidottu yhteen opintosuoritusvaatimusten kanssa. Jos tukikuukausia kuluu puolikas, on opiskelijan suoritettava vähintään kaksi opintopistettä. Muussa tapauksessa opiskelijalta vaaditaan neljä opintopistettä.” Tästä kun lueskeli, niin kyllä siinä voi vähän aikaa miettiä, että oli-kohan minulla nyt varaa jäädä tuon aikuiskoulutustuen varaan vaiko eikö. Tässä nyt olisin kysynyt ministeriltä, onko nyt tarpeeksi paljon myöskin ohjeistusta tästä uudesta laskenta-järjestelmästä. Kun vielä haetaan tätä rahaa jälkikäteen, niin ihmiset saattavat yllättyä sit-ten, että heidän omat laskelmansa eivät välttämättä olekaan pitäneet kutiansa.

15.14 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Tässä aikuiskoulutusetuuksista an-netussa esityksessä on paljon hyvää, ja aihe on tärkeä mutta herättää myös huolta ja kysy-myksiä. Kuten edustaja Heinonen jo puheessaan totesi, tämähän tosiasiaa leikkaa etuuksia tältä momentilta mutta toisaalta laajentaa mahdollisuuksia ottaa tätä tukea vastaan, mikä tietenkin on ehdottomasti kannatettava asia. Huolia kuitenkin esittävät monet tahot, kuten Suomen Yrittäjät, Arene ry ja niin edelleen.

Suomen Yrittäjät ilmoittaa kantavansa erityistä huolta siitä, että tuen määrää kohtuullis-tavat muutokset eivät riitä estämään aikuiskoulutuksen kokonaismenojen kasvua ja asetta-vat näin koko tukijärjestelmän kestävämmälle pohjalle. Tämä huoli pitää ottaa vakavasti. Siksi yrittäjät ovat esittäneet, että aikuiskoulutustuen tukisummia tarkastettaisiin vielä esi-tetystä. Lisäksi tukisummia olisi kohtuullistettava esitettyä progressiivisemmin eli siten, että lasku on suhteellisesti selvästi suurempaa tulojakauman yläpäässä ja keskivaiheilla kuin jakauman alapäässä. Tämä vastaisi uudistuksen tavoitteisiin lisätä tuen käyttöä mata-lammin koulutettujen ja palkattujen piirissä, mitä ministeri Pekonenkin puheenvuorossaan peräänkuulutti.

Myös Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry huomauttaa, että aikuiskoulu-tustuen myöntämisen perusteet eivät ole tässä esityksessä linjassa korkeakoulujen rahoi-tusmallissa vaadittavien opintojen etenemisen kanssa. Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä opiskelijoilta edellytetään neljä tai kaksi opinto- ja osaamispistettä tukikuu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

kautta kohti riippuen opintovapaan aiheuttamasta ansionmenetyksestä. Tämä vaatimus ei nyt vastaisi korkeakouluilta vaadittavaa tutkinnon suorittamisen nopeutta. Vuoden 21 alusta voimaan tulevan uuden ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin mukaan tutkinnon suorittamisesta saatava rahoitus pienenee, mikäli opiskelija ei valmistu määräajassa.

Lisäksi, arvoisa puhemies, Helsinki School of Business kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, ettei nyt voimassa olevassa samoin kuin uudessakaan aikuiskoulutustukea säätelevässä lakiversiossa ole mahdollista myöntää aikuiskoulutustukea ulkomaista tutkintoa suorittavalle henkilölle, elleivät opinnot ole osa suomalaista yliopiston tutkintoa. Nykyisessä globaalissa maailmassa tämä on huomattava epäkohta, johon olisi saatava muutos. Tälläkin hetkellä jo lähes kymmenentuhatta suomalaista suorittaa ulkomaista tutkintoa niin, että tutkinto saadaan kokonaan ulkomaisesta korkeakoulusta eikä se ole osa suomalaista tutkintoa.

Toivottavasti nämä huolet ja huomiot otetaan nyt valiokuntavaiheessa huomioon.

15.17 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä ehdotetaan muutettaviksi aikuiskoulutusetuuksista annettua lakia ja opintotukilakia. Hallitus kertoo tehneensä arvion esityksen vaikutuksista. Kysyn vain, miten pk-yrittäjiä on kuultu tässä prosessissa. Aikaisemmassa keskustelussa tänään muistaakseni kohdassa 5, kun käsiteltiin työaikalakiin kuuluvia asioita, vasemmistoliiton Kontula sanoi — kun peräänkuulutin saman, että miksei Suomen Yrittäjien lausuntoa ole huomioitu — että se kritiikki oli niin lievä, ettei meidän kannata nyt menettää yöunia.

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole siitä, miten hyvin me nukumme, mutta kun me teemme sellaista lainsäädäntöä, joka koskee työelämää ja yrittäjiä, niin kannattaa olla huolissaan myöskin, miten yrittäjät jaksavat ja mitä heidän yöuneen kuuluu.

Hallitus kertoo kyllä tehneensä arvion esityksen vaikutuksista, mutta mitä tulee yritysvaikutusten arviointiin, tekstissä on vain kaksi tekstiriviä. Siteeraan: ”Esityksen tavoitteena on edistää tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen maksamisessa, millä samaan aikaan vähennetään myös työnantajien hallinnollista taakkaa.” Hyvä näin, mutta Suomen Yrittäjät on yksi niistä järjestöistä, joka on antanut lausuntonsa.

Suomen Yrittäjät pitää merkittävänä puutteena muun muassa sitä, että yrittäjään ei esitetä sovellettavaksi palkansaajan aikuiskoulutustukeen ehdotettavaa 50 prosentin sääntöä tukikuukauden kulumisesta tilanteesta, jossa ansionalenema on enintään 50 prosenttia. Suomen Yrittäjien mukaan tämä asettaa palkansaajat ja yrittäjät täysin erilaiseen asemaan. Myös yrittäjillä on oltava mahdollisuus töiden ja opintojen yhteensovittamiseen aikuiskoulutustuella.

Suomen Yrittäjät esittävät lisäksi, että myös työttömäksi jääneellä palkansaajalla tai yrittäjällä pitäisi olla mahdollisuus saada aikuiskoulutustukea samoilla ehdoilla kuin mitä sitä tällä hetkellä myönnetään työssä olevalle henkilölle. Tämä tarkoittaisi käytännössä, että voimassa olevan työsuhteen tai yrittäjäsuhteen sekä opintovapaalle jäämisen ehdoista luovuttaisiin.

Lisäksi Suomen Yrittäjät pitää erityisenä puutteena sitä, että esitys ei ota kantaa siihen, miten aikuiskoulutustuen tunnettuutta nykyisin sen käyttäjäkunnissa, aliedustetuissa yritysten ja yrittäjäryhmissä, pitäisi vahvistaa. Yrittäjät kritisoivat myös sitä, että aikuiskoulutusetuuden uudistuksen valmisteluun osallistuminen on mahdollistettu vain järjestäyty-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

neitä työntekijöitä ja työnantajia edustaville työmarkkinakeskusjärjestöille ja että vastaavat tahot ovat edustettuina myös Työllisyysrahaston hallinnossa.

Arvoisa puhemies! Toistan, mitä sanoin aikaisemmassa debatissa: valtaosa työnantajayrityksistä ei kuulu työnantajaliittoihin. Suomen noin 90 000 työnantajayrityksestä vain hieman päälle 20 prosenttia kuuluu työnantajaliittoon, mutta Suomen pk-yritykset eli työnantajaliitoista ulkopuolelle jäävät yritykset työllistävät silti 400 000 työntekijää, ja niissä syntyy jatkuvasti uutta kasvua ja uusia työpaikkoja. Hallitus toteaa tämän lain asian käsittelyn yhteydessä taas kerran, että Suomen Yrittäjien lausunto ei anna aiheutta esityksen muuttamiselle. Kysyn ministeriltä: Miksi Suomen hallitus suhtautuu melkein aina näin ylimielisesti Suomen Yrittäjien lausuntoihin? Miksi hallitus asettaa taas kerran pk-yrittäjät eriarvoiseen asemaan?

15.22 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Spontaani puheenvuoro. — Edustajakollega Östman piti erinomaisen puheenvuoron. Meillä on Suomessa karkeasti noin 280 000 yritystä ja muistini mukaan yksinyrittäjiä parisataatuhatta [Eduskunnasta: 180 000!] — 180 000 yksinyrittäjää. Se on merkittävä ryhmä suomalaisessa yhteiskunnassa. Jos ajatellaan, että siitä 180 000 yrittäjästä esimerkiksi 10 prosenttia innostuisi palkkaamaan sen ensimmäisen työntekijän sinne, niin puhutaan 18 000 ihmisen harppauksesta. Ja se, että tällaisen askeleen uskaltaa ottaa, on monesti siitä kiinni, että on sitä ajantasaista osaamista, on koulutusta, pystyy menemään sen oman laatikon ulkopuolelle ja näkee mahdollisuuksia ulkopuolelle. Koulutus, vertaistuki, yrittäjäjärjestöt, tämäntyyppiset ratkaisut, ovat niitä keinoja, joilla ikään kuin pystyy haastamaan itseänsä, näkemään uusia mahdollisuuksia, käyttämään luovuutta. Luovuus on sitä, että pystyy yhdistämään erilaisia asioita uutta luovalla tavalla niin, että ei sitoudu vanhoihin malleihin. Tämä oli erinomainen puheenvuoro. Jotenkin välillä tuntuu, että yrittäjät nähdään jotenkin jo toisen luokan kansalaisina ja vähän outoina ja ihmeellisellä tavalla suhtaudutaan. En nyt sano, että tässä niin on tapahtunut, mutta yrittäjiä kannattaa kuulla. Pitää myös muistaa se, että merkittävä osa yrittäjistä, varsinkin yksinyrittäjistä, tekee todella pienellä palkalla ja tulolla töitä, että heidän keskitulonsa menee niin kuin köyhyysrajojen alle. Siinä on paljon tekemistä, ja koulutus on yksi tapa, millä tätä asiaa voidaan viedä eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Pekonen, 3 minuuttia.

15.24 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Puhemies! Ensiksi täytyy todeta eduskunnalle, että olemme käyneet mielestäni erittäin arvokasta ja hedelmällistä keskustelua liittyen tähän aikuiskoulutustukeen ja siihen uudistukseen, mitä olemme tekemässä. Olen iloinen siitä, että tämä on herättänyt näin paljon keskustelua ja erilaisia huomioita.

Puhemies! Aloitan tästä loppupäästä. Edustajat Östman ja Kiuru olivat huolissaan siitä, että hallitus ei kuule yrittäjiä. Minä en ole kanssanne samaa mieltä. Kyllä me kuulemme yrittäjiä ja olemme lukeneet myöskin Yrittäjien lausunnot, mitä tulee tähän aikuiskoulutustuen uudistukseen. Aikuiskoulutustuen maksaa Työllisyysrahasto, joten mielestäni on myöskin ihan luontevaa, että tässä vaiheessa tämä menee sinne palkansaajapuolelle. Mutta on aivan päivänselvää, että yrittäjien opintomahdollisuuksia tulee tarkastella erityisesti tässä sosiaaliturvan uudistustyössä, jota nyt parlamentaarisesti pääsemme tässä piakkoin tekemään, ja siinä sitten voimme erityisesti kiinnittää huomiota myöskin tähän tärkeään kysymykseen, jonka nostitte täällä esille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2020 vp

Edustaja Lundén kantoi huolta kannustinloukuista. Tarkoitus on näitä kannustinloukkujakin purkaa tuossa samaisessa komiteatyössä, mitä tulee sosiaaliturvan uudistamiseen, ja näen sen itse erittäin tarpeellisena.

Edustaja Essayah, tämän esityksen tarkoitus on nyt siis nimenomaan parantaa työntekijöiden mahdollisuutta opiskella aikuiskoulutustuella. Mutta mitä tulee sitten tuohon laskentajärjestelmään, jonka ohjeen, sitaatin, luitte tässä salissa, niin kyllä se erittäin monimutkaiselta kuulosti. Kyllä pidän tarpeellisena, että ohjeita selkeytetään ja ohjeet ovat sellaisia, että kaikki ymmärtävät, mistä on kysymys ja mitä tukea haetaan. Ja erityisesti kun tämäkin on sen sosiaaliturvan uudistustyön yksi keskeinen tavoite, että yksinkertaistetaan ja yhdenmukaistetaan ohjesääntöjä, niin tässä on myöskin siihen eväitä.

Oikeastaan edustaja Wallenheimolle vielä haluaisin todeta, että ei tässä nyt leikata — ei leikata sieltä momentilta yhtään rahaa, vaan kohdennetaan uudelleen. Ja itse asiassa valtio ei tällä hetkellä rahoita tätä aikuiskoulutustukea lainkaan, vaan se on täysimääräisesti sieltä Työllisyysrahastosta. Siksikin on ollut tärkeää, että nimenomaan työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa tätä on tehty yhteistyössä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.